

Щиглевська Світлана Андріївна,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
факультету географії, історії та туризму
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне

Миронець Ніна Ростиславівна,
кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри географії та
туризму ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне

КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНИЙ ТУРИЗМ ЯК ЧИННИК ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Культурно-пізнавальний туризм у сучасних умовах є одним із найбільш перспективних напрямів розвитку туристичної сфери, оскільки поєднує освітню, виховну, культурну та економічну функції. Його основою виступає використання історико-культурної спадщини як туристичного ресурсу, що забезпечує не лише пізнання історії та культури певної території, але й сприяє збереженню пам'яток, традицій та історичної пам'яті суспільства.

У сучасному світі культурно-пізнавальний туризм розглядається як важливий чинник сталого розвитку територій. Саме культурна спадщина формує туристичну унікальність регіонів, підвищує їх конкурентоспроможність та сприяє розвитку локальної економіки. Особливого значення це набуває для України, яка володіє значним історико-культурним потенціалом, представленим замками, фортецями, музеями, сакральними спорудами, історичними містами, етнокультурними комплексами та об'єктами нематеріальної культурної спадщини.

Культурно-пізнавальний туризм виконує важливу соціальну функцію, адже сприяє формуванню національної ідентичності, популяризації історико-культурних цінностей та розвитку громадянської свідомості. Через екскурсійну діяльність, музеї,

історичні маршрути, фестивалі та культурні події туристи отримують можливість глибше пізнати історію та культурні традиції регіону. Водночас туристичний інтерес стимулює місцеві громади до збереження та реставрації пам'яток архітектури, розвитку музеїв, створення нових культурних просторів та туристичних продуктів.

Важливим напрямом сучасного розвитку культурно-пізнавального туризму є впровадження принципів сталого розвитку. У «Цілях сталого розвитку» Організації Об'єднаних Націй наголошується на необхідності збереження культурної та природної спадщини як складової збалансованого розвитку територій. Особливу роль у цьому відіграє Ціль 11 «Сталий розвиток міст і громад», яка передбачає захист культурної спадщини та створення безпечного й інклюзивного середовища для населення [3]

Для України актуальним є поєднання туристичного розвитку із завданнями охорони історико-культурної спадщини. У сучасних умовах воєнних викликів питання збереження пам'яток набуває особливого значення. Культурно-пізнавальний туризм може виступати інструментом підтримки локальних громад, формування позитивного іміджу регіонів та популяризації української культурної спадщини на міжнародному рівні.

Значний потенціал для розвитку культурно-пізнавального туризму мають регіони Західної України, зокрема Рівненська область. На території області функціонує низка унікальних історико-культурних об'єктів, які є важливими центрами туристичного тяжіння.

Одним із найвідоміших туристичних об'єктів регіону є Острозький замок – пам'ятка архітектури XIV–XVI століть, яка є складовою Державного історико-культурного заповідника міста Острога. На території комплексу функціонують музеї, експозиції стародруків та історичних колекцій, проводяться культурні й наукові заходи. Офіційний сайт заповідника містить віртуальні експозиції, інформацію про музеї та туристичні маршрути, що є прикладом цифровізації культурного туризму[2]

Важливим об'єктом культурно-пізнавального туризму також є Тараканівський форт – унікальна фортифікаційна споруда XIX

століття, яка має значний туристичний потенціал. Сьогодні форт приваблює туристів завдяки своїй архітектурі, історичній атмосфері та екскурсійним маршрутам. Разом із тим об'єкт потребує консервації та реставраційних заходів, оскільки його технічний стан поступово погіршується. У 2026 році Рівненська обласна військова адміністрація порушила питання щодо необхідності термінового збереження пам'ятки та включення її до державних програм охорони культурної спадщини [4].

Сучасним прикладом поєднання культурної спадщини та туристичної діяльності є етнокультурний простір Ладомирія, який функціонує як живий музей традиційної культури Волині. Етнопарк поєднує музей просто неба, ремісничі майстерні, виставкові простори та культурні заходи, спрямовані на популяризацію українських традицій, народного одягу та ремесел. Такий формат культурного туризму сприяє не лише туристичній привабливості регіону, але й відродженню локальної культурної спадщини [1].

Сучасні тенденції розвитку культурно-пізнавального туризму пов'язані із цифровізацією туристичних послуг, створенням інтерактивних екскурсій, віртуальних музеїв, використанням QR-технологій, аудіогідів та онлайн-платформ. Це сприяє популяризації культурної спадщини серед молоді та розширює можливості доступу до культурних ресурсів.

Отже, культурно-пізнавальний туризм є важливим чинником збереження історико-культурної спадщини, формування національної ідентичності та розвитку регіонів. Ефективне використання історико-культурного потенціалу територій у поєднанні з принципами сталого розвитку та сучасними цифровими технологіями сприятиме збереженню культурної спадщини України та підвищенню її туристичної конкурентоспроможності.

Література

1. Етнопарк «Ладомирія». URL: <https://ladomyriia.com/> (дата звернення: 11.05.2026).
2. Острозький замок : офіційний сайт. URL: <https://ostrohcastle.com.ua/> (дата звернення: 11.05.2026).

3. План заходів на 2025–2027 роки із реалізації Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року. URL: <https://www.rv.gov.ua/storage/app/sites/11/uploaded-files/risennia-oblasnoyi-radi-1312.pdf> (дата звернення: 11.05.2026).
4. Рівненська обласна військова адміністрація просить закрити Тараканівський форт для відвідувачів та внести його до Державного реєстру нерухомих пам'яток. Інтерфакс-Україна. URL: <https://en.interfax.com.ua/news/general/1160645.html> (дата звернення: 11.05.2026).